

O soudnictví pojišťovacím dle zákona ze dne 9. října 1924, č. 221, sb. zák. a nař.

Karel K ř e p e l k a.

Dalekosáhlý význam tohoto zákona záleží v tom, že se jím jednotně upravují a rozšiřují zásadně na všechny vrstvy zaměstnanců v naší republice, tedy i na dělnictvo a učně veškery tři druhy povinného pojištění sociálního, totiž nemocenské, invalidní a starobní, předpokládaje, že zaměstnanci ti nekonají své služby nebo práce jen jako zaměstnání vedlejší, nebo příležitostně. (§ 1 až 4 cit. zák.)

Výjimky obsaženy jsou v §u 5, 6 a 248 tohoto zákona.

Nositeli pojištění, to jest institucemi spravujícími pojišťovací premie a rozhodujícími o přisouzení a objemu pojišťovacích dávek čili podpor (§ 255) jsou pro obor pojištění nemocenského »pojišťovny nemocenské« (§ 23—30) a ohledně pojištění invalidního a starobního »Ústřední sociální pojišťovna v Praze« (§ 74).

Proti výměrům pojišťoven lze si stěžovati zásadně u politických úřadů a po vyčerpání pořadí instančního i u Nejvyššího správního soudu v Praze. (§ 239 a zák. ze dne 22. října 1875, č. 36 z roku 1876 a z 21. září 1905, č. 149 a z 2. listopadu 1918, č. 3. sb. zák. a nař.)

Pouze v případech v zákoně shora uvedeném přesně vyloučených jest vloženo rozhodování o správných prostředcích proti výměrům dotýčným do rukou soudů pojišťovacích. (§§ 192 a 239.)

Soudnictví toto budou vykonávati:

I. Rozhodčí soudy nemocenské pojišťovny (§§ 196—215),

II. Pojišťovací soudy (§§ 216—226),

III. Vrchní pojišťovací soud v Praze (§§ 227—238).

I. O rozhodčím soudu nemocenské pojišťovny.

Dle § 41 posud platného zákona o nemocenském pojištění dělnickém ze dne 30. března 1888, č. 33 ř. z., náležely před rozhodčí soud okresní nemocenské (nebo jí na roveň postavené pokladny závodní, společenstevní, stavební nebo spolkové [§ 11]), všechny spory mezi pojištěnými osobami a těmito pokladnami, ohledně nároků na podpory nemocenské k výlučnému rozhodování a nebyla přípustna proti rozhodnutí jeho ani žaloba ani stížnost.

Tyto okresní nemocenské pokladny přeměňuje nový náš zákon na »okresní nemocenské pojišťovny« a sloučí je pro obvod každého politického úřadu první stolice v jediný ústav, působící v sídle onoho politického úřadu, a ponechává v platnosti ostatní nemocenské pokladny závodní, zemědělské, společenstevní, spolkové a zapsanou pokladnici pomocnou jen potud, pokud budou vyhovovati předpokladům § 23 až 30, 266, 274 až 277 našeho zákona, pod novým názvem »pojišťovny nemocenské«.

Ony budou pro obor nemocenského pojištění vybíratí premie pojišťovací, spravovati jmění již nabyté i příště získané a samostatně rozhodovati a určovati objem a výši nemocenských dávek čili příspěvků jako samostatné osoby právnické. (§§ 23, 161 a 187.)

Nový náš zákon nabude účinnosti nařízením a sice nejpozději s chystaným zákonem o pojištění osob samostatně výdělečně činných (§ 287) a rozhodnou o sporech toho dne ještě nevyřízených u dosavadních »rozhodčích soudů nemocenských pokladen« již nově zřízené »rozhodčí soudy nemocenských pojišťoven«, ale ještě dle předpisů zákona z 30. března 1888, č. 33 ř. z. (§ 282.)

Tyto nové »rozhodčí soudy nemocenských pojišťoven« budou rozhodovati výlučně o žalobách proti výměrům nemocenských pojišťoven, jimiž:

1. byl zcela nebo z části zamítnut nárok na dávku pojištění nemocenského podle tohoto zákona,
2. jímž dávka byla nesprávně vyměřena,
3. nebo snížena,
4. nebo odňata.

Soudy tyto budou zřízeny v sídlech nemocenských pojišťoven (§ 196), tedy v sídle politických úřadů první stolice a mimo to i mimo ně v sídlech zákonem zachovaných pojišťoven závodních, gremiálních čili společenstevních a spolkových. (§ 23 a násl.)

Poněvadž jsou to soudy výlučné, jest nepřípustna prorogace jiného soudu buďsi řádného, buďsi jiného soudu rozhodčího nemocenské pojišťovny úmluvou stran. (§ 104 J. N.) Delegace jiného soudu rozhodčího na příklad pro odmítnutí předsedy i jeho náměstka nebo pro vyloučení jich dle obdoby § 31 J. N. ovšem jest přípustna. Příslušnosti jest dbáti z moci úřední.

Pro pojištěnce nemocniční znamenají tyto nové soudy velikou výhodu, neboť budou moci nyní bráti v odpor výměry nemocenské pojišťovny v bodech 1.—4. právě zmíněných u rozhodčího soudu ležícího v sídle pojišťovny a tedy snadno jim přístupného, s možností odvolání a rekursu.

Odporování toto děje se dle nového našeho zákona, ve formě žaloby podané na nemocenskou pojišťovnu, výměr o dávce vynesší, v nepřekročitelné (preklusivní) lhůtě šedesáti dnů ode dne doručení výměru v odpor braného, byl-li výměr ten opatřen předepsaným poučením o opravných prostředcích a ve lhůtě šestiměsíční, neby-

lo-li dáno straně toto poučení. (§ 189.) Navrácení ve stav předešlý proti lhůtám tím jest vyloučeno. (§195.) Stačí však byla-li žaloba podána v těchto lhůtách poště neb telegrafu. (§ 194.) Nárok žalobní může uplatňovati osoba oprávněná dávky nemocenské pobíratí a sice dosáhla-li sedmnáctého roku svého věku sama, jinak zákonným svým zástupcem neb v jeho zastoupení organisací pro péči o mládež. Uplatněný nárok přechází na dědice oprávněné osoby. (§ 137.)

Žalobu, na rozhodčí soud znějící, podati jest u představenstva nemocenské pojišťovny neb úředníků k tomu tam ustanovených a sice buď písemně dvojmo nebo ústně do protokolu (zápisu).

Pole působnosti tohoto nově zřízeného soudu bude dosti rozmanité a rozsáhlé jako jsou dosti složité předpisy, kterými se mají nemocenské pojišťovny řídití přisuzující, zamítající, vyměřující, snižující nebo odnímající dávky nemocenského pojištění a jsou obsaženy předpisy tyto v § 95 až 104 a 132 až 140 a 278 nového našeho zákona a mohou býti předpisy tyto modifikovány stanovami pojišťovny.

Důvody, proč byly pojištěnci odepřeny, sníženy neb odňaty dávky nemocenské a výpočet přesný dávek příznaných, musí pojišťovna vždy uvéstí ve svém výměru a rozhodčí soud je pak na žalobu pojištěncovu jen přezkoumá (§ 190).

Na příklad zamítne nemocenská pojišťovna nárok uplatňovaný pojištěncem také na nemocenské, to jest na náhradu peněžitou za dobu neschopnosti k práci onemocněním zaviněnou, má-li pojišťovna zato, že si přivodil pojištěnec nemoc svou zúmyslně nebo ve rvačce, nebo že nemoc jest bezprostředním následkem opilství (§§ 92, č. 2. a 100).

Dále pojišťovna sníží přiměřeně nebo i úplně zastaví nemocenské dávky, změní-li se poměry rozhodné pro vyměřování jejich nebo zjistí-li se, že byly dávky příznaný na základě omylu ve skutečných poměrech (§ 135).

Konečně odmítne žadatele s nárokem na nemocenské dávky, má-li zato, že není oprávněn požadovati dávku tu, ku příkladu pohřebné, poněvadž dostala je rodina pojištěncova již od pojišťovny úrazové (§ 95, posl. odstavec). Potřebná vyhledávání budou konati nemocenské pojišťovny prostřednictvím úřadů politických a obecních (§ 255).

O složení rozhodčího soudu a řízení před ním.

Vzorem pro tento rozhodčí soud byly živnostenské soudy a řízení před nimi (zák. ze dne 27. listopadu 1896, č. 218 ř. z.).

Zasedá a rozhoduje totiž také tento soud rozhodčí ve tříčlenných senátech za předsednictví předsedy nebo některého jeho náměstka při čemž jeden přísedící musí býti z pojištěnců a druhý ze zaměstnavatelů, pokud možno z téhož oboru výdělečného jako ža-

lobce. Zapisovatele určí starosta nemocenské pojišťovny z úředníků její. (§ 205.)

Kdežto však předsedu živnostenského soudu jmenuje ministerstvo spravedlnosti, budou jmenováni předseda soudu rozhodčího a jeho náměstkové od přednosta sborového soudu první stolice, v jehož obvodě je sídlo pojišťovny, ze soudcův činných nebo na odpočinku. (§ 199.)

Mohou tedy býti ustanoveni za předsedu a místopředsedu jen soudcové z povolání a dává zde zákon presidentům sborových soudů a předsedům sedriti možnost jmenovati jimi i soudce pensionované patrně proto, že mnohé tyto soudy zřízeny budou i mimo stanoviště soudů řádných, ku příkladu v sídlech pojišťoven závodů průmyslových a bude tedy po případě třeba jmenovati předsedy i místopředsedy ze soudcův bydlících na pensi mimo okresní města.

Přisedících soudu jest dvanáct a volí polovinu jich z kruhu pojištěnců valná hromada jejich delegátů dle obdoby voleb členů představenstva (§§ 56 lit. a), 39—43, 60) a druhou polovici volí si zaměstnavatelé ze sebe dle zásady § 64, odst. 3. a 4., takže tedy za zaměstnavatele budou moci zasedati jako přisedící i zvolení ředitelé a správci podniků zaměstnavatelských (§ 200). Za každého přisedícího volí se současně i náhradník stejným způsobem. Funkční doba přisedících rozhodčího soudu jest čtyřletá a zůstanou potud ve svých funkcích, až je vystřídají nástupci jejich právoplatně zvolení. (§ 200.) —

Úřad přisedícího jest čestný pouze s nárokem na náhradu hotových výloh a ušlé mzdy a bude nařízením upravena výše těchto náhrad a odměny předsedy a jeho náměstků, jež bude platiti pojišťovna. (§ 202 a 234.)

Členové představenstva nemocenské pojišťovny nebo jejího dozorčího výboru ani úředníci její nemohou býti zároveň přisedícími rozhodčího soudu, ač jinak musí býti přisedící volitelnými do těchto korporací. (§ 200.)

Rukou dáním slíbí přisedící předsedovi svědomitě a nestranně vykonávání svého úřadu a zachovávání zákonů. (§ 201.)

Předseda povolává přisedící k zasedání (§ 204) a platí ohledně odmítnutí a vyloučení členů rozhodčího soudu předpisy § 19 a násl. J. N. a §§ 22 a 28 zák. o soud. org. o soudcích z povolání s tím, že o odmítnutí člena rozhodčího soudu rozhoduje předseda a o odmítnutí tohoto, předseda nadřízeného soudu pojišťovacího, při čemž vyhoví-li se žádosti za odmítnutí, nelze to bráti v odpor vůbec a nevyhoví-li se, jest samostatný opravný prostředek nepřipustný. — (§ 206.)

Předseda rozhodčího soudu zbaví úřadu přisedícího jenž pozbyl volitelnosti anebo přestal býti a není již šest měsíců příslušníkem skupiny zaměstnanecké nebo zaměstnavatelské, za níž byl

zvolen, anebo jenž trvale zanedbává povinnosti a v tomto případě může vysloviti i ztrátu způsobilosti k tomuto úřadu na příští období.

Předseda může dále odsouditi přisedícího zanedbavšího povinnosti svého úřadu k náhradě útrat řízení zmařeného jeho vinou, jmenovitě odepřel-li při zasedání hlasovati. (§§ 208 a 203.)

Proti těmto rozhodnutím předsedovým, jež jest doručiti písemně, jest přípustna písemná stížnost k nadřízenému soudu pojišťovacímu v patnácti dnech ode dne doručení. (§ 203.)

Na řízení před rozhodčími soudy nevztahují se předpisy civilního řádu soudního (§ 209) a má soud pečovati z úřední povinnosti, aby byla zjištěna co možná pravda materiální a to jmenovitě nepřisežným, po případě i přisežným výslechem znalců, svědků i stran a lze o provedení důkazů mimo sídlo soudu rozhodčího dožádati i příslušný soud řádný.

Útraty spojené s tímto řízením nese nemocenská pojišťovna. (§ 234.)

Křivá výpověď jest trestná jako křivá výpověď před soudem. Řízení jest veřejné a ústní. (§ 208.)

Zásada pravdy materiální má za následek, že lze jednati a rozhodovati i v nepřítomnosti stran (§ 208) a že jsou tedy vyloučeny, rozsudek pro zmeškání a klid řízení.

Jako před soudem živnostenským tak i u soudu rozhodčího jest nepřípustno zastupování zástupci právními (advokáty), ač jinak mohou se obě strany dáti jinými svéprávními osobami zastupovati pokud tyto nejsou vyloučeny z volebního práva do obecního zastupitelstva. (§ 207 a zák. z 31. ledna 1919, č. 75 sb. zák. a nař. a z 18. března 1920, č. 163 sb. zák. a nař.)

O doručování spisů rozhodčího soudu platí předpisy civilního řádu soudního, tedy §§ 87 až 122 c. s. ř. (§ 235.)

Senát rozhodčího soudu rozhoduje většinou hlasů a jsou všichni tři členové povinni hlasovati a může předseda zbaviti funkce přisedícího, který odepřel hlasování a uložiti mu náhradu nákladu řízení zmařeného vinou jeho. (§ 208.)

Rozhodnutí děje se ve formě nálezu soudního, tedy způsobem méně slavnostním než jest rozsudek, a musí býti nález opatřen důvody a právním poučením, kteréžto však nemůže býti na újmu straně, bylo-li nesprávné. Schází-li vůbec poučení v nálezu může strana odporovati nálezu do 6 měsíců ode dne doručení, jinak jen v neprodlužitelné lhůtě patnáctidenní (§ 208, 189 odst. 3, 211). Lhůta 15 dnů místo obvyklé lhůty 14denní ohledně rozsudků řádných soudů i soudu živnostenského byla patrně zvolena proto, poněvadž jest to obvyklá lhůta v řízení správním a jest dána stranám i proti ostatním výměrům nemocenských pojišťoven (§ 263).

O řízení a poradě soudní sepíší se odděleně zápisy (protokoly) a podepíše předseda i zapisovatel jak zápisy a nález tak i vyhotovení nálezů, jež jest dodati stranám k vlastním rukám, jak jest vý-

slovně ustanoveno o doručování takovýchto výměrů pojišťovacích ústavů (§§ 209 a 189).

Aby zapisovatel spolupodepisoval i vyhotovení nálezů jest asi nařízeno proto, aby pojišťovna měla možnost kontrolovati takto tímto svým úředníkem jejich správné vyhotovení. (§ 205.)

Rozhodnutí právoplatné rozhodčích soudů nem. pojišťovny a jejich předsedů i smíry u nich sjednané tvoří titul exekuční a jest povolán příslušný exekuční soud k povolení a výkonu exekuce na základě jich opatřených doložkou vykonatelnosti. (§ 238.)

Poněvadž není ničeho v zákoně tomto ustanoveno ohledně obstarávání kancelářských prací, lze míti za to, že je bude obstarávati dle okolností buď pojišťovna nemocenská, anebo soud určený k tomu od předsedy soudu sborového a bude tato otázka upravena asi podrobněji nařízením slíbeným o službě a jednacím řádě pro soudy pojišťovací v § 236.

O odvolání z nálezů rozhodčího soudu.

Z nálezů rozhodčího soudu mohou se sporné strany tedy jak pojištěnec tak i nemocenská pojišťovna odvolati a sice proto, že

a) buď neprovedl soud nabídnuté důkazy, nebo

b) byl-li v řízení nebo nálezem porušen tento zákon. (§ 210.)

Jiné důvody odvolací jsou vyloučeny, což lze vysvětliti tím, že soud tento byl zřízen právě jen, aby byl řádně prováděn tento zákon.

Důležité pro pojištěnce jest, že odvolání nemocenské pojišťovny nemá odkladného účinku (§ 212), takže dávky přiřčené pojištěnci rozhodčím soudem bude povinna pojišťovna vypláceti pokud soud odvolací nerozhodne jinak.

V neprodlužitelné lhůtě patnácti dnů ode dne doručení nálezů jest podati odvolání a sice u předsedy rozhodčího soudu a to buď písemně ve dvou vyhotoveních neb ústně do protokolu proti potvrzení.

Nové skutečnosti a průvodní prostředky může strana uplatňovati jen pokud jich nemohla použiti bez svého zavinění u soudu rozhodčího. (§ 211.)

Není tedy třeba, aby advokát podepsal spis odvolací a novoty v řízení odvolacím jsou přípustny jen obmezeně na rozdíl od řízení odvolacího o rozsudcích soudů živnostenských, kdež odvolací stoličce znovu projednává spor v mezích návrhů stran a tedy novoty jsou přípustny neobmezeně.

Odvolání podané opožděně neb osobou k tomu neoprávněnou odmítne předseda rozhodčího soudu a limine, tedy právě tak jako činí soudy řádné a živnostenské.

Z povinnosti úřední odstraní předseda rozhodčího soudu formální vady nebo vyzve k tomu stranu v krátké lhůtě neprodlužitelné s pohrůzkou, že by se jinak mělo za to, že se od odvolání upouští.

Byla-li vada včas odstraněna přihlíží se k odvolání jako by bylo došlo v den prvního podání.

Tato opatření předsedova lze bráti v odpor stížností podanou u něho písemně neb protokolárně do 15 dnů od doručení výměru jeho. Stačí jedno vyhotovení, neboť zákon poukazuje jen k období § 211 odst. 1.

Nato doručí předseda rozhodčího soudu jedno vyhotovení odvolacího spisu nebo protokolárního odvolání druhé sporné straně s tím, že může podati písemnou odpověď v patnácti dnech od doručení (§ 213), a jakmile odpověď tato dojde, neb uplyne marně lhůta pro ni určená, předloží spisy příslušnému pojišťovacímu soudu jako odvolacímu. (§ 214.)

Officiálnímu rázu celého řízení před soudy rozhodčími odpovídá další ustanovení, že předseda může odvolání a případnou odpověď na ně předložiti k novému rozhodnutí senátu rozhodčího, má-li za to, že jest odvolání odůvodněno, a může senát, avšak jen jednomyslným novým nálezem a to i v sezení neveřejném, odvolání vyhověti.

Nový nález doručí se pak stranám, které mají pak proti němu neztenčené právo nového odvolání. (§ 215.)

Jako v řízení před soudem živnostenským (§ 32 zák. o živn. s.) jest i zde vyloučen opravný prostředek žaloby pro zmatečnost a pro obnovu, poněvadž předpisy civilního soudního řádu zde neplatí. (§ 209.)

Poněvadž dále neustanovuje tento zákon ničeho o tom, která strana má nésti útraty sporu a jest vyloučena výslovně platnost civilního soudního řádu (§ 209), tedy jest míti za to, že zásadně ponese útraty procesní pojišťovna nemocenská a že ovšem mohl by rozhodčí soud dle slušného uvážení uložiti náhradu tu i žalobci, který svévolně spor vyvolal.

Místnosti pro soud rozhodčí má opatřiti pojišťovna nemocenská a bude ona platiti odměny předsedy, místopředsedy i přísedících i nésti věcný náklad na rozhodčí soud. (§ 234.)

Řízení i rozhodnutí tohoto soudu jsou osvobozena od poplatků i kolků (§ 254) a vede nad soudem rozhodčím bezprostřední dozor přednosty sborového soudu první stolice, v jehož obvodu soud rozhodčí jest.

II. O soudech pojišťovacích.

Posud byli účastni dobrodini povinného pojištění invalidního a starobního ze zaměstnanců v soukromých službách jen úředníci a vyšší duševní pracovníci postavení jim na roveň zákonem z 16. prosince 1906, č. 1 ř. z. z r. 1907 a cis. nař. ze dne 25. června 1914, č. 138 ř. z. a z 5. února 1920, čís. 89 sb. zák. a nař., a dělníci kromě pojištění úrazového byli pojištěni jen pokud byli horníky v bratr-

ských báňských pokladnách dle zákona ze dne 11. července 1922, č. 242 sb. zák. a nař.

Tyto pojišťovny budou působiti i nadále a budou spolupůsobiti při provádění tohoto zákona. (§ 255.)

Taktéž zůstanou v platnosti posavadní předpisy a instituce ohledně pojištění státních a veřejných zaměstnanců. (§§ 240 až 243.)

Jakmile však nabude platnosti nový tento zákon o sociálním pojištění, tedy vstoupí v život nové soudy nadané jednak působností v oboru sporů z pojištění invalidního a starobního v první stolici a jednak také působící jako soudy odvolací a rekursní nad rozhodčími soudy nemocenských pojišťoven a budou se nazývati »soudy pojišťovacími«. (§ 220.)

Pojišťovací soud bude zřízen zpravidla v sídle každého sborového soudu první stolice pro obvod jeho, avšak nařízením může býti sídlo jeho přeloženo, anebo může býti zřízeno více soudů a určen obvod jejich působnosti. (§ 216.) Skládati se budou z předsedy, z potřebného počtu jeho náměstků a z dvaceti přísedících a úřaduje jednak v senátech tříčlenných, jednak předseda neb jeho náměstek jako samosoudce. (§ 222.)

Předsedu a jeho náměstky jmenuje ministr spravedlnosti v dohodě s ministerstvem sociální péče ze soudců z povolání činných v sídle pojišťovacího soudu, kdežto přísedící volí na čtyři roky každá strana po deseti a tolikéž náhradníků volí osoby oprávněné voliti členy výboru Ústřední sociální pojišťovny pocházející z obvodu, pro něž jest pojišťovací soud zřízen a sice týmž způsobem, jako se koná volba členů výboru Ústřední sociální pojišťovny. (§ 217.)

Aspoň 4 přísedící a polovice náhradníků musí míti bydliště v sídle pojišťovacího soudu. (§ 219.)

Prísedícím soudu pojišťovacího nemůže býti ani člen představenstva neb dozorčího výboru, ani dále úředník nemocenské pojišťovny, ani člen výboru, ani úředník Ústřední sociální pojišťovny, ani přísedící rozhodčího soudu.

Ústřední pojišťovna sociální v Praze jest nositelkou pojištění invalidního a sociálního, rozhoduje o přiřčení, výši omezení a odněti dávek pojistných z těchto dvou druhů sociálního pojištění a dohlíží na nemocenské pojišťovny. (§§ 106, 86.)

Předseda soudu pojišťovacího má tatáž práva jako předseda rozhodčího soudu ohledně zbavení funkce přísedícího soudu, pozbytího příslušenství ke skupině (zaměstnavatelů nebo zaměstnanců), anebo který zanedbává trvale své povinnosti, anebo který odepřel hlasovati a lze si do jeho rozhodnutí stěžovati k vrchnímu pojišťovacímu soudu. (§ 218.)

O působnosti pojišťovacího soudu a řízení u něho.

Jak již bylo shora řečeno, jest pojišťovací soud povolán výlučně rozhodovati jako soud druhé stolice:

1. o stížnostech z rozhodnutí předsedů rozhodčích soudů v jeho obvodě, pokud jimi bylo odvolání odmítnuto nebo vráceno k odstranění formálních vad anebo zbaven funkce neb pokutován přisedící rozhodčího soudu z důvodů na konci předcházejícího odstavce uvedených (pro ztrátu příslušenství ku skupině jeho, pro zanedbávání povinností a odepření hlasování v senátě), a to rozhoduje předseda jako samosoudce neb jeho náměstek a jest místně příslušným pojišťovací soud, v jehož obvodě leží sídlo dotčené nemocenské pojišťovny,

2. o odvoláních z nálezů rozhodčích soudů ohledně nemocenských pojišťoven ležících v jeho obvodu v senátě tříčlenném,

3. taktéž v senátech tříčlenných o žalobách podaných proti výměru pojišťovny, jímž byl zcela nebo z části zamítnut nárok na dávku pojištění invalidního a starobního podle tohoto zákona, nebo jímž byla dávka nesprávně vyměřena, snížena nebo odňata, při čemž se řídí místní příslušnost sídlem nemocenské pokladny, u které byl naposledy pojištěn zaměstnanec, o něhož jde,

4. dále rozhoduje soud pojišťovací pouze svým předsedou nebo jeho náměstkem jako samosoudcem o žalobách na náhradu podle tohoto zákona:

a) mezi pojišťovnamí zřízenými podle tohoto zákona navzájem a sice jest místně příslušným pojišťovací soud, v jehož obvodě jest sídlo žalované nemocenské pojišťovny,

b) mezi těmito pojišťovnamí a těmi, kteří poskytli pojištěnci nebo jeho pozůstalým zaopatření chudinské, při čemž se řídí místní příslušnost také dle sídla dotčené nemocenské pojišťovny,

c) mezi těmito pojišťovnamí a nemocnicemi a jest místně příslušným taktéž pojišťovací soud, v jehož obvodě jest sídlo dotčené pojišťovny nemocenské,

d) mezi těmito pojišťovnamí a nositeli úrazového pojištění (zaopatření) dělnického, pensijního pojištění soukromých zaměstnanců, pojištění u báňských bratrských pokladen a pojištění osob samostatně výdělečně činných a jest rovněž místně příslušným pojišťovací soud, v jehož obvodě je sídlo pojišťovny nemocenské, u které byl naposledy pojištěn zaměstnanec, o něhož jde,

5. o sporech mezi zaměstnavateli podle § 240, odst. 3 a sice předseda neb jeho náměstek rozhoduje jako samosoudce. (§ 220 až 223.)

Pojišťovací soud rozhoduje ve formě »rozsudků« (tedy se slavnostním úvodem: »Jménem republiky!«) a jest na řízení u něho užití obdobně ustanovení civilního řádu soudního o řízení u okresních soudů mimo ustanovení o řízení ve věcech nepatrných s tou odchylkou, že lze jednati a rozhodovati i za nepřítomnosti řádně obeslaných stran a že nelze vynésti rozsudek pro zmeškání. (§ 223.)

Přípustno jest fakultativní zastupování advokáty, neboť procesním zástupcem stran před pojišťovacím soudem může býti každá

svéprávná osoba, schopná před soudem jednati, tedy i advokát. (§ 223.)

Logický závěr a maiore ad minus odůvodňuje další požadavek, že procesní zástupce musí míti volební právo do obce jako jest výslovně předepsáno pro rozhodčí soudy nemocenských pojišťoven v § 207.

Soudcové i přísedící tohoto soudu jsou ve výkonu svého úřadu neodvislí jako soudci. (§ 224.)

Usnesením, pojatým v případě zamítnutí do konečného rozsudku, rozhodne soud pojišťovací o privilegovaných námitkách, že věc vůbec nepatří před soudy pojišťovací, že jest v daném případě nepřislušný, že o téže věci bylo již právoplatně rozhodnuto neb spor zahájen a mohou strany odporovati stížností dotyčnému usnesení, kterému lze odporovati jen ve spojení s odvoláním proti rozhodnutí o věci hlavní, bylo-li pojata do rozsudku. O všech jiných námitkách dlužno jednati a rozhodnouti současně s věcí hlavní.

Kancelářskou práci obstará kancelář řádného soudu určeného od přednosta sborového soudu první stolice. (§ 225 a 237.)

O jednotlivých druzích agendy soudu pojišťovacího.

Zákon pověřil předsedu neb jeho náměstka samostatným řešením těch případů, kde se jedná o otázky ryze právnické (bod 1, 4, 5) a tříčlenný senát tam, kde jest třeba praktických zkušeností, a tedy vítány jsou hlasy odborníků. (Bod 2 a 3.)

Co se týká bodu 2., totiž rozhodování o odvoláních z nálezů rozhodčích soudů nemocenských pojišťoven, tedy bude spor projednáván před soudem odvolacím znovu obdobně jak při odvoláních proti rozsudkům soudu živnostenského dle § 31 zák. ze dne 27. listopadu 1896, čís. 218 ř. z. v mezích návrhů odvolatelových, avšak s tím obmezením, že nová jsou dovolena jen pokud jich strana nemohla dříve uplatňovati beze svého zavinění u soudu rozhodčího. (§§ 211 a 223.)

To vylývá jasně z toho, že jest užítí i na toto řízení odvolací předpisů o řízení u okresních soudů mimo řízení ve věcech nepatrných (§§ 431 až 447 c. s. říz.) a tedy ne předpisů o řízení u soudů odvolacích. (§ 223.)

Totéž platí ohledně řízení rekursního a doplní si tedy pojišťovací soud sám řízení, pokud bude třeba, aby mohl spolehlivě rozhodnouti svým usnesením o rekursu.

O bodu 3. platí totéž obdobně, co bylo uvedeno o odporování výměrům nemocenské pojišťovny ohledně přisuzování, vyměřování nebo odnětí nemocenských dávek s tím rozdílem, že ovšem pojišťovací soudy rozhodují o dávkách pojištění invalidního a starobního, tedy pravidelně mnohem složitějších.

Pojišťovací soudy jsou »výlučně« povolány, aby rozhodovaly o žalobách proti výměru »pojišťovny« (§ 220), neboť může Ústřední

sociální pojišťovna v Praze povolána zásadně k tomu, aby vyměřovaly dávky pojištění invalidního a starobního svěřiti některé úkony i nemocenským pojišťovnám nebo jich svazům (§ 75), a tedy jest oprávněný závěr, že se rozumí pro obor soudů pojišťovacích, že budou ony rozhodovati ve všech případech, kde Ústřední pojišťovna nemocenská v mezích vlastní nebo nemocenská pojišťovna v oboru přenešené působnosti vydala výměr ohledně dávek pojištění invalidního a starobního, jímž pojištěnec se cítí zkráceným a bere výměr ten v odpor žalobou. (§ 221.)

Předpisy o dávkách pojištění invalidního a starobního jsou obsaženy podrobně v §§ 106 až 140 a tedy se na ně poukazuje.

Jako hlavní zásada budiž vytknuto, že za invalidního pokládá náš zákon toho, kdy pro nemoc nebo jiné vady tělesné nebo duševní, nepřivoděné úmyslně, — nemůže prací, přiměřenou jeho silám, schopnostem, výcviku o dosavadním povolání vydělati ani třetinu toho, co obyčejně vydělává zaměstnanec tělesně a duševně zdravý téhož druhu s podobným výcvikem v tomže obvodě. (§ 109.)

Důchod invalidní přísluší pojištěnci bez ohledu na invaliditu jako důchod starobní, dokonal-li šedesátý rok věku svého a nevykonává-li práci nebo služeb povinně pojištěných podle tohoto zákona nebo podle právních předpisů o pojištění pensijním soukromých zaměstnanců neb o pojištění u báňských bratrských pokladen anebo nevydělává-li ani jedné třetiny toho, co tělesně a duševně zdravý zaměstnanec téhož odboru s podobným výcvikem v témže obvodě obyčejně vydělává. (§ 112.)

Z uvedeného vyplývá, že nárok na starobní (pensijní) důchod předpokládá nejen dosažený 65. rok věku pojištěncova, nýbrž i ochromení jeho výdělkové způsobilosti.

Mimo to jest zásadně třeba, aby uplynula ode dne působnosti pojištění tohoto lhůta čekavá, t. j. 150 příspěvkových týdnů, z nichž musí spadati aspoň třináct do posledních dvou let před nápadem dávky.

Dle § 5 zák. o pens. pojištění soukromých zřízenců jest pro obor právě jmenovaného zákona tato lhůta čekací 120 příspěvkových měsíců a odpadá, nastala-li nezpůsobilost k práci neb smrt následkem úrazu ve výkonu služby utrpěného a se službou souvisejícího.

Dle § 18 zák. ze dne 11. července 1922, č. 242 sb. zák. a nař. o pojištění u báňských bratrských pokladen nabývá se nároku na zaopatřovací dávky po pětiletém členství.

Pro spory ohledně těchto dvou pojišťovacích ústavů budou však i nadále působiti soudy rozhodčí zvláštní, pro ně zřízené. (§§ 76 a 77 zák. z 16. prosince 1906, č. 1 z r. 1907 a §§ 58 až 64 zák. z 11. července 1922, č. 242 sb. zák. a nař.)

Z pojištění invalidního a starobního naším novým zákonem zřízeného jsou však zásadně vyloučeny osoby dosáhnoucí nebo překročivší při začátku jeho účinnosti 60. rok svého věku, nebo kdo teprve po tomto věku svém začne vykonávat práci nebo služby povinně pojištěné, ač-li nebyl věk jeho snížen pod 60 let převodem dle §§ 240 až 242 a příslušným započtením příspěvkové doby (§ 6).

Předpisy těchto §§ 240 až 242 upravují poměry právní vznikající mezi jednotlivými nositeli pojištění (t. j. ústavy premie pojišťovací spravujícími a vyplácejícími pak dávky invalidní a starobní) tím, že zaměstnanec povinně pojištěný přestoupí ze služby státní nebo veřejné do služeb soukromých podléhajících buď povinnému pojištění dle tohoto zákona nebo ale dle zákona o pojištění soukromých úředníků, anebo opačně, nebo vstoupí-li zaměstnanec pojištěný dříve podle pensijního zákona (zák. z 16. prosince 1906, č. 1 ř. z. ex 1907) do zaměstnání povinně pojištěného dle tohoto zákona anebo přestoupí-li pojištěnec poslední do zaměstnání podléhajícího pojištění dle zákona o báňských bratrských pokladnách.

Ve všech těchto případech jest povinen dřívější zaměstnavatel vydati novému nositeli pojištění převodní částku, která odpovídá nároku, získanému již placením premií pojišťovacích na rentu invalidní, nebo starobní, a ta částka se vypočítá podle tabulky vydané ve formě nařízení. Tato částka se použije k tomu, aby se zkrátila přestoupivšímu zaměstnanci čekací doba (150 příspěvkových týdnů) a byla-li tato takto úplně zrušena, aby se zvýšily nároky na dávky invalidního a starobního pojištění.

Byl-li pojištěnec po dobu působnosti tohoto našeho zákona před přestupem do služby povinně pojistné ze služby státní neb veřejné neb u zastupitelských úřadů cizích v naší republice působících neb u hornictví zaměstnán u více z oněch právě uvedených zaměstnavatelů, tedy stihá povinnost vydati převodní částky posledního jeho zaměstnavatele, který může však vyžadovati od ostatních zaměstnavatelů náhradu poměrného dílu převodní částky. — (§ 240 odst. 3.)

O sporech o tuto náhradu žalobou uplatňovaných mezi těmito jednotlivými zaměstnavateli, rozhoduje předseda pojišťovacího soudu nebo jeho náměstek jako samosoudce. (§ 220 bod 5.)

Také o ostatních žalobou uplatňovaných sporech náhradních z poměrů vzniklých přestupováním a to z oborů podrobených invalidnímu pensijnímu pojištění do oborů nepodrobených jemu a naopak a dále z poměrů k nemocnicím poskytnuvším pojištěncům invalidním neb pensijním ošetřování (§§ 244 až 247) rozhoduje předseda pojišťovacího soudu neb náměstek jeho. (§ 220 bod 4.)

Co se týká formy žaloby a lhůty žalobní, tedy obdobně platí předpisy o žalobách na rozhodčí soud nemocenských pojišťoven a poukazuje se na ně až na to, že jest možno žalobu podati nejen u

představenstva nemocenské pojišťovny a jejího úředníka k tomu zřízeného, nýbrž i přímo u soudu pojišťovacího. (§§ 221 a 197.)

Právoplatná rozhodnutí pojišťovacího soudu a jeho předsedy neb náměstka jako samosoudců, jakož i smíry před nimi sjednané jsou vykonatelný soudní exekucí, za kterou jest žádati u příslušného exekučního soudu na základě vyhotovení titulu exekučního s doložkou vykonatelnosti.

Pro doručování i pro rozhodnutí o útratách sporu (§ 40 a násl. c. s. ř.) platí předpisy civilního soudního řádu (§ 236) a budou podrobnosti stanoveny nařízením a zvláštním jednacím řádem (§ 236). Bezprostřední dozor vykonává přednosta sborového soudu první stolice, v jehož obvodě soud pojišťovací leží. (§ 237.)

Náklady spojené se zřízením a činností soudů pojišťovacích bude hraditi stát. (§ 234.)

Překročil-li nezletilý, oprávněný pojištěnec sedmnáctý rok svého věku, může žalovati před soudem pojišťovacím sám bez zákonného svého zástupce. (§ 127.)

O opravných prostředcích proti rozhodnutím soudů pojišťovacích.

O odvoláních proti nálezům rozhodčího soudu nemocenské pojišťovny rozhoduje soud pojišťovací rozsudkem proti němuž není dalšího opravného prostředku, což platí i o usneseních, jimiž rozhodl pojišťovací soud o stížnostech do opatření předsedy neb místopředsedy rozhodčího soudu, jímžto bylo odvolání odmítnuto neb vráceno k odstranění formálních vad, neb jímž byl pokutován přisedící rozhodčího soudu pro zanedbání povinností svého úřadu nebo pro odepřené hlasování při jednání soudním. (§ 226.)

Ostatním rozsudkům pojišťovacího soudu lze odporovati do šedesáti dnův od doručení a to podáním, které musí býti podáno advokátem anebo úředníkem nositele pojištění a to jen pro vadnost řízení, anebo pro nezákonnost rozsudku.

Odvolání jest podati dvojmo u soudu pojišťovacího, a rozhodne o něm Vrchní pojišťovací soud v Praze s konečnou platností. (§ 226.)

Jedno vyhotovení se doručí odpůrci, a ten může do 60 dnů od doručení podati odpověď a předseda předloží, vyčkav odvolací odpovědi nebo po marném uplynutí lhůty odpovědní, spisy k rozhodnutí Vrchnímu soudu pojišťovacímu v Praze k rozhodnutí konečnému. Lhůta 60denní byla vzata z § 14 zák. o Nejv. správním soudě ze dne 22. října 1875, č. 36 z roku 1876, ohledně podání stížnosti proti rozhodnutí poslední instance administrativní.

Proti usnesením soudu pojišťovacího, učiněným od něho jako od soudu první stolice, přísluší stranám stížnost (rekurs) v téže lhůtě 60 dnů na Vrchní soud pojišťovací v Praze, které stačí podati v jednom vyhotovení, a sice musí taktéž býti podáno advokátem.

Odpůrce není potřebí o stížnosti uvědomovati. (§ 226 odst. 1 až 3 § 227.)

Vrchní pojišťovací soud rozhodne také o této stížnosti s konečnou platností.

V jednání před pojišťovacím soudem jako soudem odvolacím jest nepřipustno vznášeti nový nárok nebo novou námitku kromě nároku na náhradu nákladů odvolacího řízení, a nové skutečnosti a průvody jsou přípustny jen, pokud jich strana beze své viny nemohla uplatniti před soudem rozhodčím. (§ 226.)

Také od pojišťovny podané odvolání má, na rozdíl od odvolání podaného proti nálezu rozhodčího soudu nemocenské pokladny — účinek odkládací. (§ 212 a contrario, § 223.)

Jednací řád pojišťovacího soudu bude vydán nařízením (§ 236).

III. O vrchním pojišťovacím soudě.

Jak již bylo shora uvedeno, funguje Vrchní pojišťovací soud v Praze jako odvolací a rekursní soud s konečnou platností pro celé státní naše řízení o odvoláních a stížnostech do rozhodnutí soudů pojišťovacích, a sice rozhoduje zpravidla rozsudkem v zasedání nevěřejněm a jen na základě spisů (§§ 227, 228, 230 a 233).

Toliko v případech, kde to pokládá předseda za nutno, aby jednání bylo doplněno, nařídí ústní jednání, při němž musí býti strany zastoupeny osobami znalými práv a jedná i rozhodne se i když se strany nedostaví, a rozsudek se prohlásí ústně i dodá stranám.

Mohou tedy i konceptní úředníci pojišťoven tyto zastupovati a platí podobný předpis i pro jednání před Nejvyšším správním soudem ohledně zastoupení stran. (§ 31 zák. ze dne 22. října 1875, č. 36 z roku 1876 a čl. III. zák. z 21. září 1905, č. 149 ř. z.)

Z důvodů vhodnosti může vrchní pojišťovací soud dožádati za provedení důkazů i okresní soud, v jehož obvodě jest důkaz provésti.

V těchto případech rozhoduje vrchní soud pojišťovací usneseními:

1. **u s n e s e n í m** zruší rozsudek v odpor brany soudu pojišťovacího trpí-li řízení tohoto takovými vadami, že není možno přezkoumati rozsudek na základě spisů ani kdyby se řízení to u vrchního soudu pojišťovacího doplnilo a vrátí vše pojišťovacímu soudu, aby doplnil řízení a znovu rozhodl. (Srovnej § 6 zák. z 22. října 1875, č. 36 z r. 1876 o Nejvyšším správním soudě.)

2. **t a k t é ž u s n e s e n í m** zruší a odmítne žalobu shledá-li, že pojišťovací soud rozhodl o věci nepatřící před tyto soudy, neb o věci již právoplatně rozhodnuté neb v níž spor jest zahájen před jiným soudem pojišťovacím.

3. **Rozhodl-li však o věci pojišťovací soud místně nepřislušný,** tedy zruší usnesením vrchní soud pojišťovací rozhodnutí prvního soudu a odkáže věc soudu příslušnému, ale jen tehdy, trpí-li řízení

před nepřislušným soudem takovými vadami, že vrchní pojišťovací soud sám nemůže ve věci hlavní rozhodnouti.

4. Také o stížnostech (rekursecch) do rozhodnutí pojišťovacích soudů rozhoduje vrchní pojišťovací soud vždy v zasedání neveřejném u s n e s e n í m na základě spisů a sice vyhoví-li stížnosti, rozhodne sám, anebo není-li to možno, zruší rozhodnutí v odpor brané a vrátí věc pojišťovacímu soudu, aby znovu rozhodl. (§ 231.)

V ostatních směrech platí pro vrchní pojišťovací soud ustanovení civilního řádu soudního o řízení před sborovými soudy, tedy §§ 461 až 500 c. s. ř. a ohledně útrat řízení §§ 40 až 55 c. s. ř.

Ohledně nákladů se zřízením a činností tohoto soudu a ohledně vykonatelnosti jeho rozhodnutí platí to, co bylo v předu uvedeno o soudech pojišťovacích.

Dozor bezprostřední přísluší presidentu vrchního zemského soudu v Praze. (§ 237.)

Co se týká složení senátů vrchního soudu pojišťovacího tedy rozhoduje t ř í č l e n n ý pouze ze soudců z povolání složený o odvoláních z rozhodnutí pojišťovacích soudů, o kterých rozhodl předseda neb místopředseda jich jako samosoudce a dále o stížnostech do rozhodnutí soudů těch.

O ostatních odvoláních rozhoduje v pětičlenných senátech složených ze tří soudců z povolání a dvou volených přísedících z kruhu zaměstnanců i zaměstnavatelů. (§ 228.)

Předsedu i místopředsedy senátů a jich členy ze soudců z povolání ustanoví ministr spravedlnosti v dohodě s ministerstvem sociální péče ze soudců v Praze činných. (§ 229.)

Celkem lze říci, že plným právem svěřil zákon rozhodování o sporech v předu vyjmenovaných soudcům z povolání, dav jim za přísedící osoby zvolené od interestentů z kruhu zaměstnanců i zaměstnavatelů, poněvadž se jedná o nároky ze smlouvy pojišťovací a o regressní nároky nositelů pojištění mezi sebou, tedy o peněžní nároky rázu soukromoprávního, jež rozsuzovati jest životním úkolem soudců.

Řízení odvolací upraveno jest dle systému osvědčujícího se v řízení opravném ohledně rozsudků a usnesení Živnostenského soudu a sice tak, že bez ohledu na výši sporného nároku rozhoduje k vůli rychlému průběhu sporu vždy jen druhá stolice s konečnou platností. (§ 31. zák. o živn. soudech.)

Také lze jen schvalovati v zájmu zvláště dělnických tříd nemajetných, že v řízení před soudy rozhodčími nemocenské pokladny jest nepřípustno zastupování advokátské, dále u soudů pojišťovacích, že jest přípustně, ale ne nucené zastupování advokáty, a že teprve odvolání a rekursy na Vrchní pojišťovací soud musí býti podány advokáty neb úředníky nositele pojišťovny, a že teprve tam jest obligatorní zastoupení osobami znalými práv při jednání soudním.

Při tom nemůže pojišťovací soud jako soud odvolací zrušiti rozsudek soudu rozhodčího, poněvadž platí pro řízení odvolací jen předpisy o řízení před okresními soudy a má právo kassační jen Vrchní pojišťovací soud ohledně rozsudků soudů pojišťovacích.

Zákon dále usnadňuje řízení před soudy pojišťovacími tím, že se neplatí žádné kolky, ani poplatky z rozhodnutí. (Rozsudečné a poplatky z usnesení.)

V této souvislosti jest poukázati na to, že politické úřady rozhodují o opravných prostředcích proti výměrům nositelů pojištění, tedy pojišťoven spravujících premie pojišťovací a rozhodujících o dávkách pojistných, pokud nebyly přikázány soudům tímto zákonem a to tak, že v poslední, tedy třetí stolici je příslušným ministerstvo sociální péče, při čemž však proti rozhodnutí druhé stolice potvrzujícímu rozhodnutí stolice první, další rekurs jest vyloučen. (§ 239 a 189.)

Uvází-li se, že po vyčerpání tohoto pořadu správních instancí může pak strana tvrdící, že byla protizákonným rozhodnutím zkrácena ve svých právech — ještě podati stížnost na Nejvyšší správní soud, — tedy tím více vynikne rozdíl rychlosti vyřizování soudního a administrativního v tomto zákoně. (§ 2, č. 1 zák. ze dne 2. listopadu 1918, č. 3 sb. zák. a nař., § 2 zák. ze dne 22. října 1875, č. 36 zák. z r. 1876.)